

# Jak důležitá je znalost Páli?

Bhikkhu Hitakusala: Ctihodný pane, pro česky mluvící zájemce o buddhismus jsi otevřel čtyři brány vedoucí přímo k tomu nejpůvodnějšímu Buddhovu učení zaznamenanému v *Páli-kánonu*.

První a nejdůležitější z těchto čtyř bran je výběr kanonických textů, který udělal učitel tvého učitele Nyánaponiky, ctihodný Nyánatiloka v útlé knížce *Slovo Buddhovo* — a ty jsi v roce 1993 tento výběr přeložil do češtiny přímo z Páli.

Druhou neméně důležitou branou je jasná instrukce Buddhovy hlavní metody meditace Satipatthána–Vipassaná; jistě nejjednodušší, nejjasnější a nejpřesnější je instrukce tvého barmského učitele ctihodného Mahási Sayadó v knížce *Meditace všímavosti a vhledu*. Tuto knížku jsi vydal též 1993 a vložil jsi do ní text Buddhovy promluvy Satipatthána–Sutta, který jsi rovněž přeložil přímo z Páli.

Třetí brána je psychologická a proto pro mne nejzajímavější; napsal jsi vysokoškolskou učebnici *Psychologie zvládnání života – Aplikace metody Abhidhamma*, jakož i několik článků pro psychoterapeuty o použití buddhistických metod. Kvůli své profesi jsem se rozhodl absolvovat celý výcvik v satiterapii, která je založená na textech Abhidhammy a Satipatthány. Při procházení touto třetí branou jsem se naučil používat matice Páli jako klíče.

A to mne přivedlo k tomu, že jsem začal číst další tvoji vysokoškolskou učebnici *Páli – jazyk, texty, kultura*. Nechtěl jsem se učit jazyk, spíš jsem chtěl informaci o textech a kultuře. Mé očekávání se splnilo a navíc jsem poznal, že tato učebnice je tou čtvrtou branou do srdce Buddhova učení.

A z toho všeho mi vyvstává otázka, ctihodný pane, jak důležitá pro pokrok na Buddhovu učené cestě je znalost Páli?

Áyukusala Thera: Dovol mi, ctihodný bratře, odvětit nejprve protiotázkou. Jsi mnich s vyšší ordinací, v nejlepším barmském meditačním centru jsi úspěšně prošel dlouhodobým intenzivním zásedem. Kolik Páli jsi znal, než jsi se stal mnichem a kolik Páli je ti nyní užitečno?

BH: Znal jsem z Páli nejprve jen základní abhidhammickou terminologii, jak mě s ní seznámili učitelé Áyukusala při výuce Dhammy a tréninku meditace. No a to jsem si doplňoval při četbě knížek, které jsem tu předtím zmínil. Teď se moje znalost Páli v rámci mnišského života rozšířila díky pravidelné každodenní recitaci kanonických textů.

AT: Dobře, no a myslíš si, že bude pro tebe užitečné v budoucnu se dále zabývat Páli?

BH: Jsem teď odkázán na studium anglických překladů, ale tu a tam si je porovnávám s původním Páli. Do budoucna považuji za důležité studium matic Abhidhammy, které mi pomáhají dovedně uchopit prožívání v meditaci i v každodenním životě.

AT: Tvé odpovědi mi už teď ušetřily hodně vysvětlování. Mluvíš o Páli nikoliv jako jen o jazyku, nýbrž používáš pojem Páli jako označení kanonického textu. A tak to slovo Páli užívají Buddhovi mniši – i když třeba neznají ani celý kánon Páli označený Tipitaka, ani jazyk Páli, který je v textech označován jako Magadhí nebo též Mágadhi.

BH: Mne zajímá Páli především jako kanonický text. A tím už je z poloviny vlastně zodpovězena moje úvodní otázka. Méně by mne zajímalo číst starobylou literaturu v jazyce Páli, spíš chci být schopen užívat terminologii Abhidhammy, ve které je shrnuto vše, co učil Buddha.

AT: A čeho se tedy týká ta druhá polovička otázky o důležitosti Páli?

BH: Nepředpokládám, že se kdy budu učit gramatiku kvůli struktuře jazyka. Když denně recitujeme čtyři *patisambhidá*, uvědomuji si vztah mezi významy *atthá*, jevy *dhammá*, jejich souvislostmi zakódovanými v *nirutti*, jakož i důležitost cíleně rozdílného užití těchto tří ve smyslu *patibhāna*. A k tomu asi bude výhodné znát Páli.

Tyto dny se zrovna učím Girimánanda–Suttu, a to nikoliv jen abych ji mohl recitovat pro účely rituálu Paritta, ale protože je souborem *mátiká* jakožto strategemů tréninku myslí. Čtu text v překladu, ale konsultuji přitom Páli i komentář. V tom je pro mne důležitost Páli.

AT: No a co při tom zjišťuješ, ctihodný Hitakusalo?

BH: To co rozeznávám jako technické termíny, jako matice Buddhova učení, to mám vztaženo k vlastnímu prožívání a ke skutečnosti ověřené prožíváním, jak se v Páli říká *yathā–bhūta*. Výrazy překladatelů do angličtiny nebo češtiny jsou často zavádějící, protože na sebe vážou i významy, jež jsou Buddhovu učení cizí. Někteří čeští překladatelé jsou schopni zabývat se jen jazykem, kterému dokonce dávají ten směšný název "pálijština". Jak tuto problematiku vidíš ty, Bhante?

AT: Oba významy slova Páli platí. To znamená, že Páli je jednak označení historicky definovaného jazyku Magadhí, jednak označení kanonického textu neboli matice Buddhova učení. Nejen Abhidhamma–Pitaka, tedy třetí část **Páli–kánonu**, obsahuje souhrny matic. Girimánanda–Sutta je též souhrnem *mátiká*, které jsou použitelné nejen pro trénink myslí. Jsou tam i matice na kterých je postavena Ájurvéda či *áyubbeda*, jakož i například fenomenologie osmi příčin utrpení, ve které *kammavipáka* je jen jednou z nich. Toto mnozí moderní exponenti buddhismu u nás neznají. Především ale je to vždy struktura celé sutty, která je maticí neboli programem tréninku a léčby. Nejde tedy o jakési "jedině správné" překlady jednotlivých slov, jak si někteří buddhističtí fundamentalisté u nás myslí. To už bychom ale zacházeli příliš daleko od tvé původní otázky, ctihodný příteli.

Chci ti závěrem jen potvrdit, že vidím největší důležitost studia Páli definovanou právě maticí čtyř *patisambhidá*, na které jsem proto postavil onu tebou zmiňovanou učebnici **Páli – jazyk, texty, kultura**. Ta učebnice je komponována tak, aby se inteligentní samouk, anebo i čtenář, který se méně zajímá o jazyk, dopracoval k technickému pochopení Páli podobně jako ty, ctihodný Hitakusalo.

Páli nese původní učení Buddhovo, jehož matice byly formalizovány nejpozději ve třetím století před naším letopočtem. V definitivní formě byl **Páli–kánon** zapsán v prvním století před naším letopočtem, to znamená dlouho před vznikem buddhistických textů v jiných jazycích. V tradici Áyukusala a ve všem, co píšu, používám jen původní kanonické matice, které vznikly v době před naším letopočtem. Páli jako jazyk i Páli jako text je vysoce formalizovaným a proto velmi účinným ač poměrně jednoduchým prostředkem na cestě, kterou učil náš historický Buddha.